

Píseň: S76 + **modlitba;** **Čtení:** Mk 8, 22-33

Milí přátelé,

minulý týden jsme se věnovali druhému příběhu o nasycení zástupů, žádosti farizeů o znamení a mylném chápání učedníků. Dva poslední příběhy zdůrazňovaly špatné pochopení Ježíše z Nazareta: Učedníci slyší slovní spojení „kvas farizeů“ a spojují ho se svým přemýšlením o chlebech a hladu. Farizeové žádají důkazy o Ježíšově moci dle svých předpokladů. Obě skupiny tedy řeší „to své“, a od Ježíše chtějí pouze tomu odpovídající reakci. Přijmout Ježíše takového, jaký je s jeho vlastní zvěstí, v těchto příbězích opět nedokázali.

Betsaida

Blížíme se ke konci Ježíšova působení v okolí Kafarnaum a Genezaretského jezera. Už v Mk 11 vjedeme s Ježíšem do Jeruzaléma. Předtím však ještě poslední „kolečko“ Ježíšova působení na severu Palestiny.

Dnes začínáme v Betsaidě příběhem, který uvádí pouze Marek (vždyť centrem jeho podání je tajemství Ježíšovo: „Kdo to jen je?“). Počestlé jméno Betsaida (h. bejt-cajDAH) znamená „dům (rybo-)lovu“. Lokace tohoto místa není zcela jistá. S největší pravděpodobností jde o rybářskou vesnici, jež ležela tam, kde se Jordán vléval do Genezaretského jezera.

V této rybářské vesnici se Ježíš setkal se slepcem. Ježíš ho opět bere stranou, tentokrát nejen od zástupu (srv. Mk 8, 31-37), ale z celé vesnice. Podobně jako u hluchoněmého nemá být nikdo přítomen dalšímu dění. Tajemství toho, „kdo to jen je“ se tak prohlubuje čím dál víc, poté totiž Ježíš ve dvou dnešních příbězích opět zakazuje o něčem hovořit. A naopak přináší naprosto nečekané proroctví svého údělu.

Opět nenuťme příběhu magii. Ježíš se dotýká slepého a hovoří s ním, neboť to je jediný způsob, jak s takovým člověkem komunikovat. Proto podobně jednal také s hluchoněmým. Nejde o

nějaký trik, manipulaci, léčebbný postup či kouzlo. Jde jen o to, jak komunikovat se slepým či hluchým.

Vedení tohoto slepého pryč z města od něj také vyžadovalo důvěru v Ježíše i v ty, kdo ho s Ježíšem zanechali. Protože odvést slepého z „jeho“ města znamená přivést ho do míst, kde si nebude vědět rady a nikdy se odtamtud sám nedostane. Ale také to znamená uvedení do nové situace, do nových podmínek.

Proč uzdravoval tohoto muže postupně? Většina výkladů se soustředí na situaci z pohledu toho slepého. A to je, myslím, základní chyba. Evangelia jsou zprávou o Ježíšovi, nikoli o příjemcích jeho činů. A Ježíš znovu a znovu odmítá budít víru zázraky. Odmítá, aby lidé zakládali svou vírou v něj kvůli nějakému mocnému činu.

Vytvoření dojmu, že i on, Ježíš, musel někoho léčit „naněkolikrát“ pak sleduje stejnou linii, kterou nám evangelia popisují od začátku: Nestavějte svou víru na mocných činech kohokoli. Vždyť i Ježíš musel toho slepého uzdravovat dvojfázově. A ještě se ho ptát, jestli uzdravení „zafungovalo“ (v. 23).

Tím plausibilnější je tento výklad, když přihlédneme k následujícím dvěma oddílům: V dalším zakazuje učedníkům hovořit o tom, že je Mesiáš – tedy odmítá uchopování, které mu nutí druzí lidé (tentokrát politicko-mocenské). A v předpovědi utrpení otevřeně sděluje podstatu svého působení – utrpení, smrt a vzkříšení. Pro odpuštění našich hříchů a výhled do Božího království. Toto Ježíšovo sebepochopení Petr dokonce nahlas odmítne.

Evangelijní podání nám tedy znovu a znovu opakují, že Ježíšovi nebylo rozuměno. Pro většinu lidí byl divotvůrcem, léčitелеm, Davidem Copperfieldem. To je naprosté nepochopení Krista. Pro další část byl charismatickým vůdcem, jenž měl ovládnout Palestinskou oblast, osvobodit ji od nadvlády Říma a přinést mesiášský věk – politicko-mocenský. I to je zcela mylné pochopení Krista.

A když Ježíš řekl, kam směřuje jeho cesta, jeho nejbližší mu to vyvraceli.

Tak i uzdravení slepého u Betsaidy není o nějaké „postupující víře“ tohoto slepého. O ničem takovém v příběhu nečteme. Kdyby o to šlo, tak to Marek napíše. A nebo je to zřetelné z kontextu jeho spisu. Z kontextu je však zřejmé to, co jsem před chvílí uvedl.

Příběh se znovu a znovu snaží navést čtenáře k pravé podstatě Ježíšova jednání. Tou nejsou jeho podivuhedně mocné činy. Nýbrž bezmocný čin utrpení, tupení a smrti (v. 31).

Vyjádření poloslepého

Ten napůl vidící muž ukazuje, jak pozorně je nutné číst Písmo: Tento polovidící muž pozvedl oči (tedy se podíval vzhůru) – a uviděl lidi. To je podobný lexikální nesmysl, jako když Abraham v Gn 22 vzhledne a uvidí berana za sebou. Když se podíváme nahoru, neuvidíme co je za námi, ani před naší tváří. Tak by čtenáře mělo trknout, že následující vyjádření jen přímou řečí popisuje, že tento muž ještě nevidí úplně zřetelně, správně, ostře (srv. v. 25!). Vidí něco, co musejí být lidé, ale vypadají jako stromy. V řečtině je pak zřejmé, že ono „chození“ rozvíjí slovo „lidi“, nikoli „stromy“. V češtině, bohužel, toto zřejmé není.

Uvědomme si, že Marek, pisatel evangelia, nemohl vědět, co se děje v mysli tohoto poloslepého, když mluvil o stromech. Tak si my, v odstupu dvou tisíc let, arogantně netroufeme toto domýšlet. Ani příběhu o to nejde! Jde jen o prosté sdělení ještě nehotového uzdravení – na které se Ježíš sám musí ptát!

Zákaz

Centrem příběhu je pak další zákaz, který najdeme v jeho vrcholu. Slepý je nakonec zcela uzdraven – vidí „zřetelně“ (kralický překlad: „i zdaleka viděl všechny“). Je hezké, že ono řecké „zřetelně“ znamená také „obyčejně“ (ř. $\pi\eta\lambda\alpha\upsilon\gamma\omega\varsigma$ = pélaugós). Když viděl napůl, viděl všechny nezřetelně, neobyčejně. Když byl uzdraven plně, viděl všechny zřetelně, obyčejně. To také ukazuje na podstatu uzdravení: Vidět všechno a všechny zřetelně, znamená vidět je obyčejně. Ne magicky, vyvýšeně, ponížene, zvláště.

Zdravě hledící člověk vidí všechny další lidi naprosto obyčejně, a proto zřetelně.

A poté následuje další zakáz hovořit o tom, co se stalo. Snad si každý čtenář všiml poznámky pod čarou, jež nás upozorňuje, že různé rukopisy popisují tento zákaz různě. Centrem však je, krom ekumenického překladu, nemluvení. Do vesnice, kde má domov, se, samozřejmě, vrátit smí. Ale nemá nikomu nic říkat o tom, co se stalo. Tak i kralický překlad.

I logicky z kontextu: Ježíš by poprvé, neopodstatněně a nevysvětleně někomu zakázal návrat domů. Ačkoli pravý opak přikázal například posedlému v Gerase (Mk 5, 19). Naopak zákaz mluvit o mocném činu se vrací znovu a znovu.

I já se tedy přikláním k těm rukopisům, které překládali také kraličtí, dle kterých Ježíš tomuto muži pravil: „Jdi domů, ale nikomu o tom ve vesnici nic neříkej.“

Vyznání u Cesareje Filipovy

Z okolí Betsaidy pokračoval Ježíš dál do okolí Cesareje Filipovy. Toto město se nachází na úpatí hory Chermón (a o pár veršů dál se v Markově podání nachází příběh o proměnění na hoře!). Tedy ještě dále na sever od Tiberiadského jezera. Tedy opět takřka mimo Palestinu, tedy na místě vnímaném tehdy už jako spíše pohanské než ortodoxní.

A zrovna tam se učedníků ptá: „Za koho mě lidé pokládají?“ A k pravděpodobnému Ježíšovu zklamání jej lidé pokládají za mocného divotvůrce a charismatické vůdce. Nebo proroka, což už bylo alespoň trochu blízko tomu, kým Ježíš byl.

Přes veškerou Ježíšovu snahu ho tedy lidé chápali prostě po svém. Jak se jim to hodilo. Jak potřebovali.

Proto se pak Ježíš, pravděpodobně přeci jen s nějakou nadějí, na to samé zeptá učedníků: „A vy mě pokládáte za koho?“

Odpověď Petra obsahuje až děsivé politické konotace: Ty jsi Mesiáš. Nejstarší dochované vyznání Ježíše jako Krista. A Ježíš opět zakazuje hovořit. Ne však o titulu jako takovém, nýbrž o Ježíšově

osobě. Neboli zakazuje hovořit o spojení termínu „mesiáš“ se jménem Ježíš Nazaretský.

Proč? Nejprve k titulu samotnému: Řecké slovo Kristus (χριστος = christos) znamená „pomazaný“. Hebrejské slovo mašijach znamená taktéž „pomazaný“. Petr tedy vyznává Ježíše jako Pomazaného, tedy jako toho, koho Hospodin ustavil králem. Jako např. Saula (1Sam 15, 1), Davida (1Sam 16, 13) nebo Šalomouna (1Kr 1, 39).

A Petr má pravdu. Slovo, které užil, odpovídá tomu, kým Ježíš byl. Jenže jaký význam má toto slovo pro Petra? A pro další učedníky? A pro zástupy? A pro římskou armádu? A pro Heroda či sanhedrin (židovskou radu)?

Z dobových pramenů víme, že většina lidí si tohoto Pomazaného spojovala s politicko-mocenskou, a tak časnou, vládou. S mesiášským věkem. Jak se o tom zmiňují už někteří proroci (např. Izaiáš mluví o perském Kýrovi jako o mesiáši! – Iz 45, 1).

Přesně to však Ježíš nebyl. Přesně to znovu a znovu odmítal. Ačkoli mu právě tuto představu Mesiáše znovu a znovu lidé nutili. I proto se rozpadá jeho hnutí, když je ukřižován. I učedníci takřka jistě vnímali Mesiáše jako toho vládce, který konečně navrátí Israeli jeho důležitost, politickou svobodu a suverenitu.

Stejně vnímali Israelci Judu Makabejského ve druhém století př. Kr. Stejně vnímali Bar-Kochbu zhruba sto let po Kristově smrti. A stejně lidé uvěřili mnohým dalším předtím i poté, že jsou Mesiáši, protože prostě byli charismatičtí vůdcové.

Předpověď utrpení

Proto okamžitě následuje oddíl o Ježíšově utrpení. Jakoby Marek vkládal Ježíšovi do úst: „Tak když si po tom všem, o co se snažím, myslíte tohle, tak já vám na rovinu řeknu, jak se věci mají: Budu strašně trpět, budu zavržen, odmítnut, tupen, budu zabit a třetího dne vstanu“. Všimněme si Markova „mluvil o tom otevřeně“ (v. 32).

Chceš, čtenáři, nahlédnout tajemství Ježíše Krista? Tady ho máš zcela otevřeně! Žádný vůdce, žádný vládce, žádný zázračný léčitel nebo učitel lásky. To vše bylo a je zcela druhořadé. Kristus je ten, kdo bude odmítnut (a už je – v nepochopeních!), kdo bude trpět (a už trpí – v nepochopeních!) a kdo zemře. A opět vstane, po třech dnech. Uzdravení k tomu vůbec nejsou nezbytná. Ty jsou „jen“ projevem dalšího Božího milosrdenství.

Na to si tentokrát bere stranou všech Petr Ježíše. Jako to dělal Ježíš s hluchoněmým nebo slepým v Betsaidě. A začal Ježíše kárat, kraličtí: domlouvat mu. Originál však řekne: A Petr mu začal přikazovat, spílat, vytykat a vynadávat (to vše ř. ἐπιτιμαώ = epitimaó).

To je nutné si uvědomit, abychom pochopili i Ježíšova tvrdá slova. Petr mu nezačal prostě domlouvat, ačkoli i to by bylo nepatřičné. Stejně jako když domlouvá žák základní školy svému učiteli. Ale Petr Ježíšovi začal přikazovat, dokonce mu vynadal, i tak lze Markovo slovo přeložit.

Když se však vžijeme do Petrových bot a jeho představ o Mesiáši, snad mu rozumíme: „Tenhle skvělý učitel, divotvůrce, léčitel a charismatický vůdce že má hlavně trpět, být odmítnut a zemřít? No to snad ne... A ještě by do toho šel dobrovolně? To je přece taková hloupost! Vždyť může tak hrozně moc prospět židům i lidem po celém světě!“

A proto Ježíš reaguje ve stejném gardu. Jeho odpověď Petrovi popsána stejným slovesem. Tedy vynadal mu: „Jdi mi z cesty, satane.“

Petr to myslel dobře. Ale byl zcela mimo – Ježíše nejenom, že nechápal, ale ještě ho chápal mylně. A ještě chce svou logiku Ježíšovi nutit?

Jak lidské. Jak aktuální. I to je hříšnost lidské přirozenosti: Boha ano, ale pouze po mém. Přijmout Hospodina takového, jaký se dává? Děkuji, nechci. Tak je znovu a znovu porušováno první slovo Desatera: Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, který tě vyvedl z otroctví, nebudeš mít jiného boha mimo mne. (Ex 20, 2-3).

Proto je Petr počastován tím tvrdým slovem „satan“, tedy pokušitel (persky: sátán). Petr prostě Ježíše pokoušel svým pochopením Boží vůle a Ježíšova jednání. Místo aby přijal Boží dar takový, jaký ho Hospodin nabízí, tak ho chtěl po svém. A ještě měl dost arogance říct to Ježíšovi do očí.

Jeho smýšlení prostě nebylo z Boha, ale z člověka (srv. Mk 8, 13-21). Jak aktuální, jak běžné, jak lidské. Jak přirozené. Přemýšlet po svém. Hlásat smýšlení, které je z člověka, nikoli z Boha. A ideálně ze mě samého. I mezi křesťany. A jak svůdné (i takový je význam perského sátán)

Závěr

Poslední dva dnešní oddíly jsou zlomovým bodem Markova podání. Tady se dozvídáme, co by si měl každý čtenář pamatovat: Ježíšovi i za jeho života rozuměli takřka všichni mylně. Velmi často i dnes, navzdory vzkříšení. A i když Ježíš na rovinu a otevřeně řekl, jak a co myslí a o co usiluje, ani jeho nejbližší to nepřijali. A dokonce mu to vyčítali.

Základ satanování (tj. česky pokoušení, svádění) je právě v tom, že člověk raději poslouchá své smýšlení než Boží. Raději svou logiku, světoobraz a Bohoobraz, než to, co Hospodin nabízí. Protože člověk je přece lepší bůh než Hospodin, ne?

Zde také začíná lidská víra: Hospodin je mi Bohem. Ne já sám. Ne moje myšlenky, touhy, nápady a logika. Ale Hospodin vtělený v Kristu, který dobrovolně trpěl a šel na smrt. I kvůli mně. A nikdo mu nerozuměl.

Tak i já dnes zakončím otázkou: Je ti přednější tvé smýšlení, nebo Boží? Umenšuješ své smýšlení a očekávání ve prospěch Hospodinových? Nebo si Hospodina ohýbáš a voláš dle svého?

Rozhovor; Píseň: EZ607 – Bůh je náš Pán a král + MP